

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Östergötlands län

September 2017

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om Småföretagsbarometern	3
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i>	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Östergötlands län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Östergötlands län.....	5
<i>Näringslivet i Östergötlands län</i>	5
Småföretagsbarometern – Östergötlands län.....	7
<i>Konjunkturindikatorn</i>	7
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	11
<i>Omsättning</i>	12
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	13
<i>Företagens prisförväntningar</i>	14
Expansionsutsikter och hinder för expansion	14
<i>Konjunkturrisiker</i>	16
<i>Politiska risker</i>	16
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	17

Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Östergötlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Östergötlands län har haft en positiv utveckling sedan 2013 års mätning. I 2017 års mätning har utvecklingen stannat av men länet har fortfarande en starkare konjunktur än riket i stort och företagens förväntningar inför kommande år pekar på en fortsatt stark utveckling.
- **Sysselsättningstillväxten** har varit positiv i Östergötlands län sedan 2014, och utvecklingen har varit starkare än i riket. Nästan en tredjedel (28 procent) har ökat antal anställda under 2017. Även den framtida sysselsättningstillväxten ser positiv ut.
- **Orderingången** för länets småföretag har haft en positiv utveckling sedan 2013. Tillväxttakten för orderingången i Östergötlands län har försämrats men är fortsatt högre än riksgenomsnittet. Sammantaget uppger 52 procent av småföretagen i länet en ökande orderingång, medan bara 11 procent anger en vikande orderingång. Strax under hälften av företagen i länet tror på fortsatt positiv utveckling av orderingången.
- **Omsättningstillväxten** i Östergötlands län har ökat sedan 2013 och gör så även i 2017 års undersökning. Företagen i länet väntar dock att utvecklingen ska stanna av kommande år, medan företag i riket i snitt är mer optimistiska och tror på fortsatt tillväxt.
- **Tillväxten av lönsamheten** i företagen i Östergötlands län har återhämtat sig tämligen kraftigt efter åren med akut finanskris. Dock verkar utvecklingen avta då nettotalet för lönsamheten har minskat från 34 i fjol till 30 i år. Totalt uppger 41 procent av företagen i länet en ökad lönsamhet, medan 10 procent anger att lönsamheten minskat under året. Förväntningarna inför kommande år ligger på samma nivå som 2017.
- Företagen i Östergötlands län upplever goda möjligheter att växa framöver. Totalt anser 75 procent av företagen att de har **goda utsikter att expandera** på sikt, vilket är högre andel än föregående år och högre än riket i snitt (70 procent).
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Östergötlands län är bristen på lämplig arbetskraft. Över 40 procent av företagen uppger detta som största hindret, jämfört med snittet i riket som ligger på 26 procent. Förra året angav 34 procent brist på lämplig arbetskraft som det största hindret länet, vilket indikerar att det är en tilltagande utmaning. Företagen kommer att få svårt att få möta den ökade efterfrågan
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter, vilket också är i linje med riket som helhet (45 procent respektive 33 procent). Strax över var fjärde företag ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Östergötlands län

Den svenska tillväxten mätt som bruttonationalprodukten, BNP, växte med 3,2 procent under 2016. Konjunkturläget i Sverige har fortsatt att förbättras och ekonomin har haft en bra utveckling med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt som följd. BNP-tillväxten föll dock tillbaka något under 2016 jämfört med 2015 då BNP-tillväxten var 4,1 procent. Detta var också i linje med 2016 års Småföretagsbarometer som visade på en fortsatt god tillväxt, men med förväntningar om något lägre tillväxt under 2016.

Den goda konjunkturutvecklingen drivs i stor utsträckning av export och investeringar, medan offentlig konsumtion växer i lägre takt. De svenska hushållen och den inhemska konsumtionen driver också en stor del av tillväxten. Arbetslösheten har minskat, men samtidigt består tudelningen på arbetsmarknaden, inte minst mellan inrikes och utrikes födda.¹ Det tycks som att den svenska arbetsmarknadsmodellen är problematisk när det handlar om att skapa nya vägar in på arbetsmarknaden.² Fortsatt kompetensbrist och svårigheter för växande företag att rekrytera och anställa är därför även fortsättningsvis ett tillväxthinder för småföretagen.

Det är de små och medelstora företagen som utgör ryggraden, tillväxten och stabiliteten i ekonomin. Under de senaste decennierna har de små företagen haft den viktigaste rollen i jobbskapandet, hela 4 av 5 jobb skapas i företag med färre än 50 anställda.

Omvärldskonjunkturen har fortsatt att stärkas samtidigt som det råder ökad optimism i världsekonomin. En starkare omvärldskonjunktur med stigande investeringar gynnar också de svenska småföretagen genom att svensk export ökar. Efterfrågan i Europa förväntas fortsätta att förbättras men i vilken utsträckning beror bland annat på utvecklingen i omvärlden liksom på konsekvenserna av Storbritanniens framtida EU-utträde, Brexit.

I Sverige är förtroendet för den offentliga ekonomin starkt, liksom företagens förväntningar på utvecklingen framöver. Samtidigt finns det flera osäkerhetsfaktorer både i omvärlden och på hemmaplan. Sveriges småföretagare behöver tydlighet och förutsägbarhet. Snabba politiska svängningar med förändrade regelverk och skatter som resultat är inget som gynnar företagande på sikt, tvärt om så minskar viljan att göra investeringar och att anställa eller på annat sätt växa med företaget.

Näringslivet i Östergötlands län

Näringslivet i Östergötlands län består av företag inom en rad olika verksamheter och länet präglas av en stark företagarkultur. En stor del av företagen är verksamma som underleverantörer inom tillverknings- och tjänstesektorn.

Mellersta delen av Östergötland har länge varit jordbrukslandskap, begränsad i norr och syd av betydande skogstrakter, Kolmården och Holaveden. Länet karaktäriseras av en relativt expansiv utveckling i residensstaden Linköping, med sitt starkt utbyggda skolväsen och sin högteknologiska industri. Stora arbetsgivare i länet är Siemens i Finspång, Linköpings universitet, Holmen Paper i Norrköping, Billerud i Skärblacka, Cloetta Fazer i Ljungsbro,

---

¹ SCB, AKU juli 2016

² Sverige har lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda enligt OECD. Se bl.a. OECD 2010.

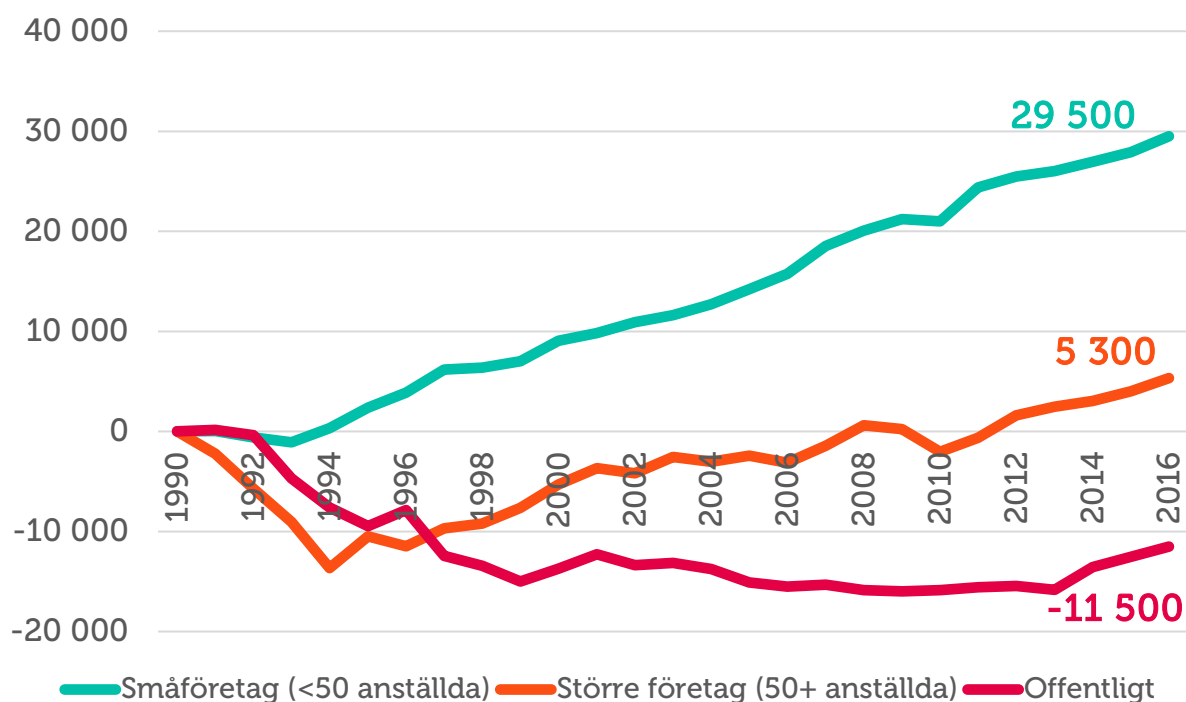
Partnertech i Åtvidaberg, Dometic i Motala, BT i Mjölby med flera och SAAB Aerospace i Linköping.

Östergötlands län är ett viktigt transitlän och genomkorsas av E4:an, Även järnvägarna har mycket viktiga genomfarts- och transiterande funktioner.

Genom bl.a. Länsstyrelsen arbetar den lokala näringslivspolitikerna för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen och uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Det förutsätter ett brett samarbete mellan näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Östergötlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Östergötland län sedan 1990 (källa: SCB)³

³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Östergötlands län

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Genom att addera nettotalen för utvecklingen av de tre faktorerna sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag beräknas länets konjunkturindikator. I 2017 års mätning är konjunkturindikatorn för länet på samma som i fjol, 106, jämfört med rikets indikator som minskat från 80 till 74. Se **Figur 2**.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Östergötlands län försämrades dramatiskt 2008- 2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 142, bottnade index hösten 2009 med ett värde på -24.

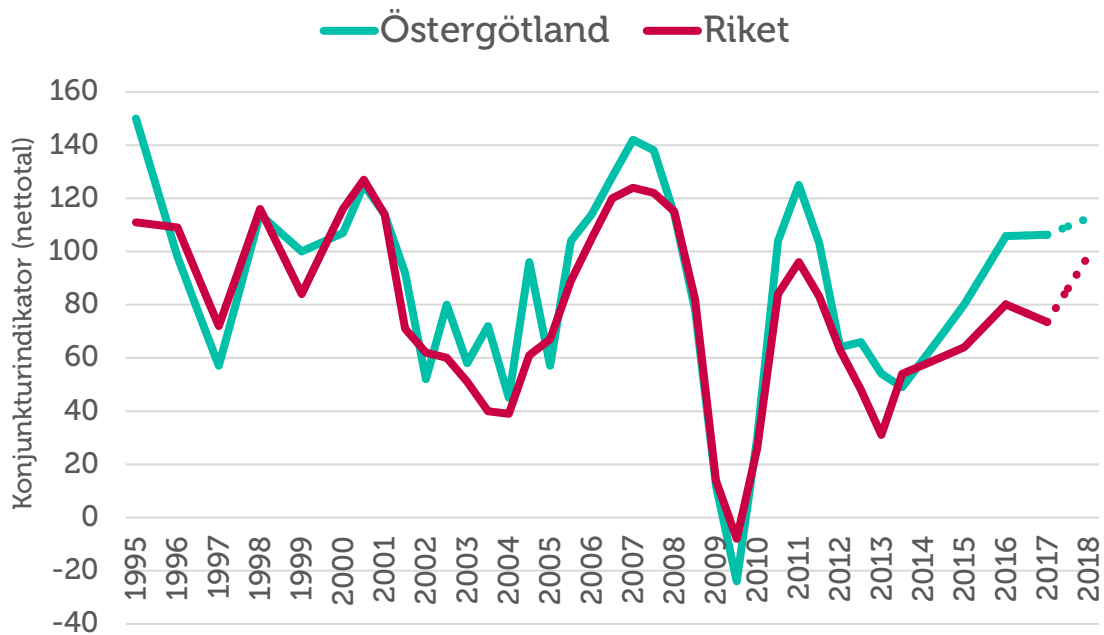
Det är tydligt att botten för länge sedan är passerad och återhämtningen förväntas fortsätta under det kommande året. Konjunkturindikatorn spås stiga även framöver, även om denna positiva utveckling kan påverkas av en försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

Frida Boklund ***Regionchef Östergötland***

Även i årets barometer är Östergötland i topp. Konjunkturen är fortsatt stark i länet. Framtidstron för kommande år är också mycket positiv. Det är tydligt att länet upplever att vi står inför stora demografiska förändringar och att det gör att oron för kompetensförsörjningen är större än i förra årets barometer. Företagen är också mycket tydliga att deras största oro är arbetskraftskostnader, det är inte konstigt eftersom många företag kräver välutbildad kompetens.

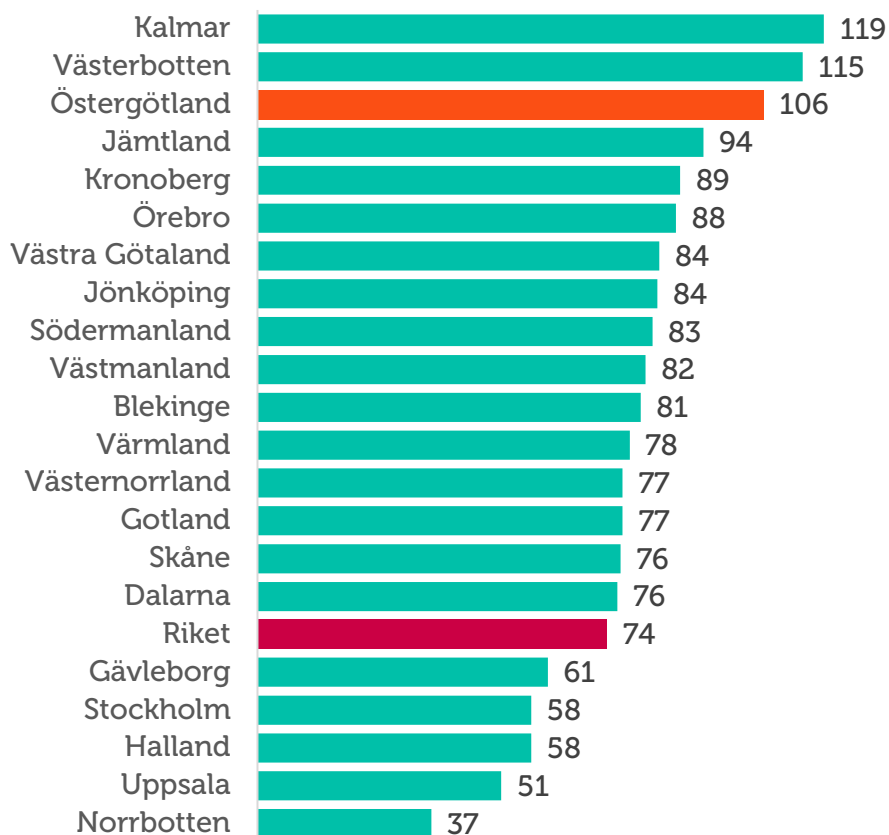
Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Östergötlands län och riket 1995-2017

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Östergötlands län tredje högst i riket, endast Kalmar län och Västerbotten län har en högre konjunkturindikator. En trolig förklaring till den höga placeringen är det lokala näringslivets industristruktur. Trots den goda placeringen är det viktigt att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis utvecklas och värnas på regional nivå.

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2017

Magnus Bengtsson
*VD Klosterkvarn / Söderköpings
Cementgjuteri AB*

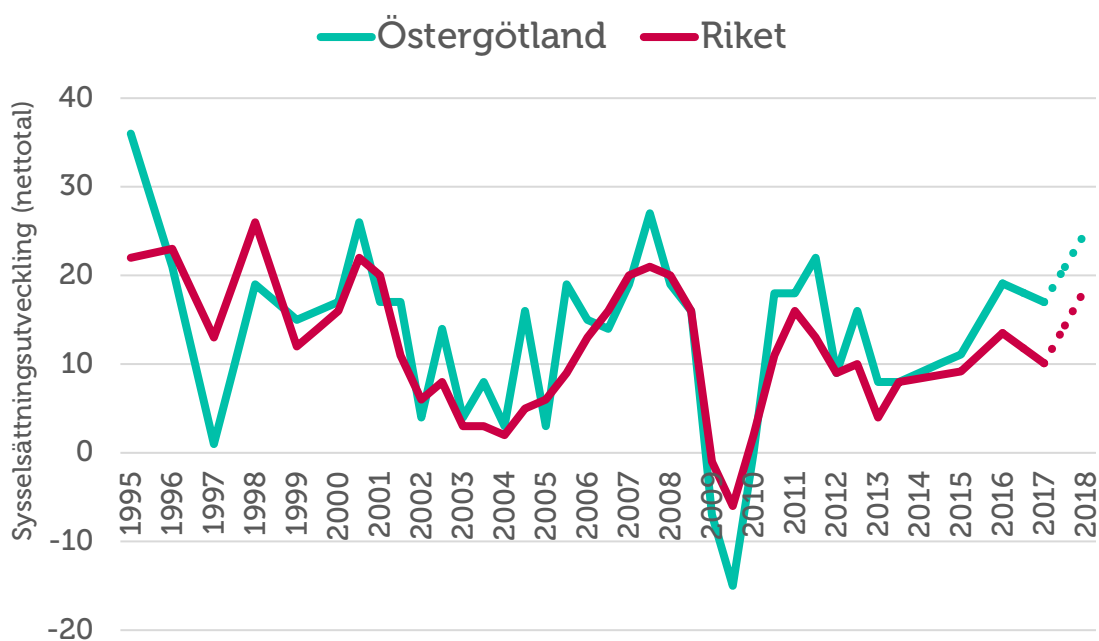
Läget är stabilt och bra för oss, men det tuffaste är att hitta arbetskraft med rätt kompetens samt de höga kostnaderna för att anställa. Utan åtgärder på dessa områden kommer det bli svårt för många företagare att anställa och växa. Företagen här vill växa – ge oss rätt förutsättningar att skapa jobb och välfärd!

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten har sedan 2014 varit positiv och tagit fart det senaste året. Totalt har 28 procent av länets företag ökat sin personalstyrka medan 11 procent har dragit ner på personal. Nettotalet landar på 17, vilket är något lägre än föregående år men högre än nettotalet för sysselsättningstillväxten i riket (10). Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt nettotal (17) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2017

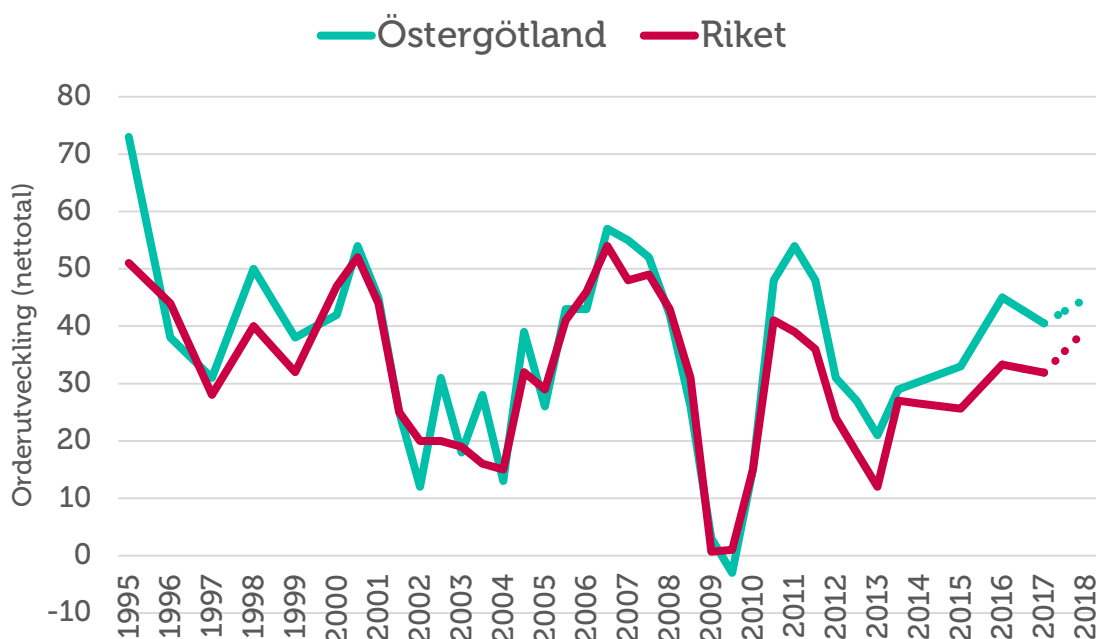
Förväntningarna för de kommande 12 månaderna är relativt goda. 29 procent av företagen i länet tror på ökad personalstyrka och endast 4 procent tror på en minskande personalstyrka. Det förväntade nettotalet är 25, vilket är starkare än nettotalet i riket, vars nettotal ligger på 19.

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har utvecklats starkt sedan 2014. Tillväxttakten har förbättrats och är fortsatt högre än riksgenomsnittet. Sammantaget i länet har mer än hälften (52 procent) av företagen ökat orderingången medan endast 11 procent har haft en avtagande orderingång. Nettotalet för länet har minskat något från föregående år, ligger på 41, men är fortsatt klart högre än rikets nettotal på 32.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2017

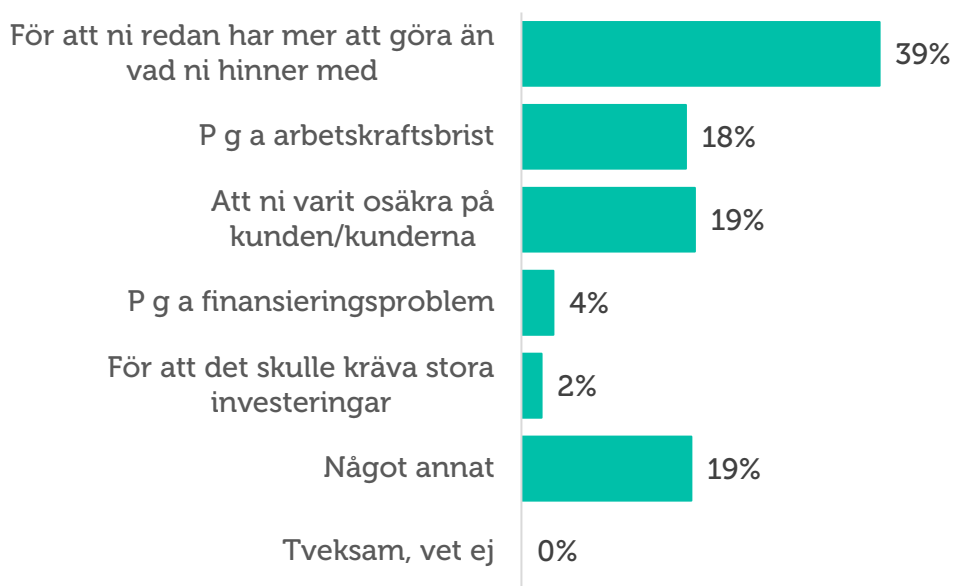

Förväntningarna framåt är fortsatt optimistiska, det förväntade nettotalet för kommande år ligger på 45. Företagen i länet ser något mer positivt på det kommande året jämfört med riket som helhet som har ett nettotal på 39.

Tackat nej till order

Hela 47 procent av företagen i länet har någon gång under det senaste året tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (39 procent av de som tackat nej) men även osäkerhet på kunderna och arbetskraftsbrist anges av 19 respektive 18 procent som en anledning. Utmaningarna ser liknande ut på riksnivå, även om arbetskraftsbristen är något större i länet och kapacitetsbristen är något större i riket.

Figur 6 Tackat nej till order

Omsättning

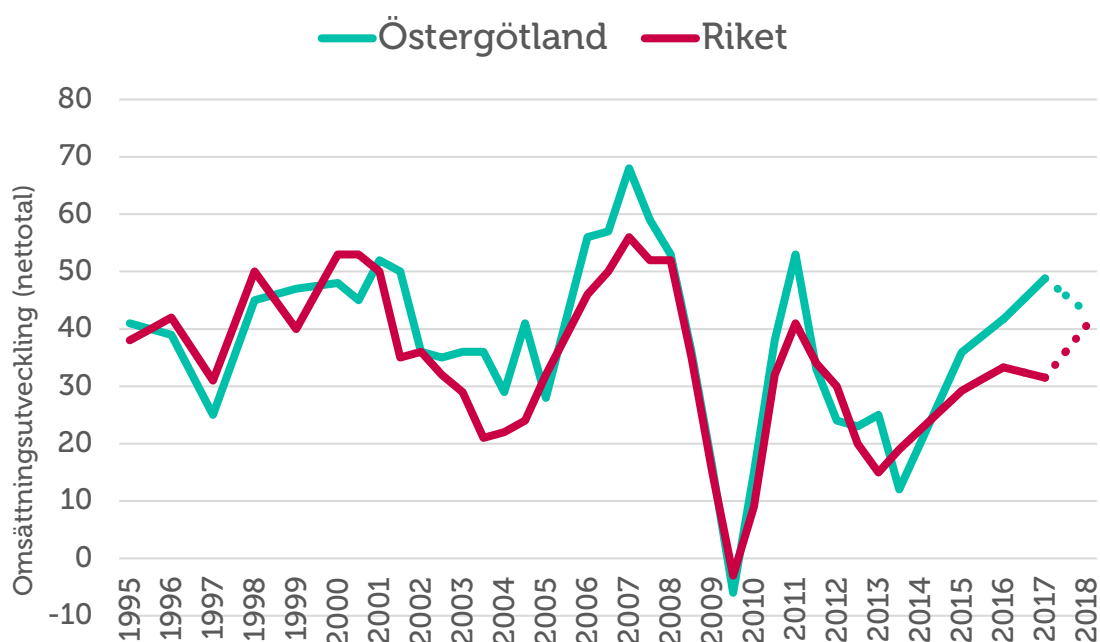
Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Östergötlands län har ökat sedan 2013. Nettotalet 49 är klart över genomsnittet för riket (netttotal 32). Förväntningarna inför kommande år är dock något mer återhållsamma, nettotalet ligger på 43, jämfört med riket som istället förväntar sig en skarp positiv utveckling av omsättningen och har ett nettotal på 41.

Göran Bergort *Kontorschef Swedbank Norrköping*

Resultatet i Småföretagsbarometern för Östergötlands län visar på den expansionskraft som finns här. Mycket beror på effekterna av byggandet av nya bostäder samt kortare och mer hållbara resor inom länet. Vidare kommer igångsättandet av Ostlänken ge ytterligare fart i tillväxten. Det blir helt enkelt ännu bättre att bo och verka här.

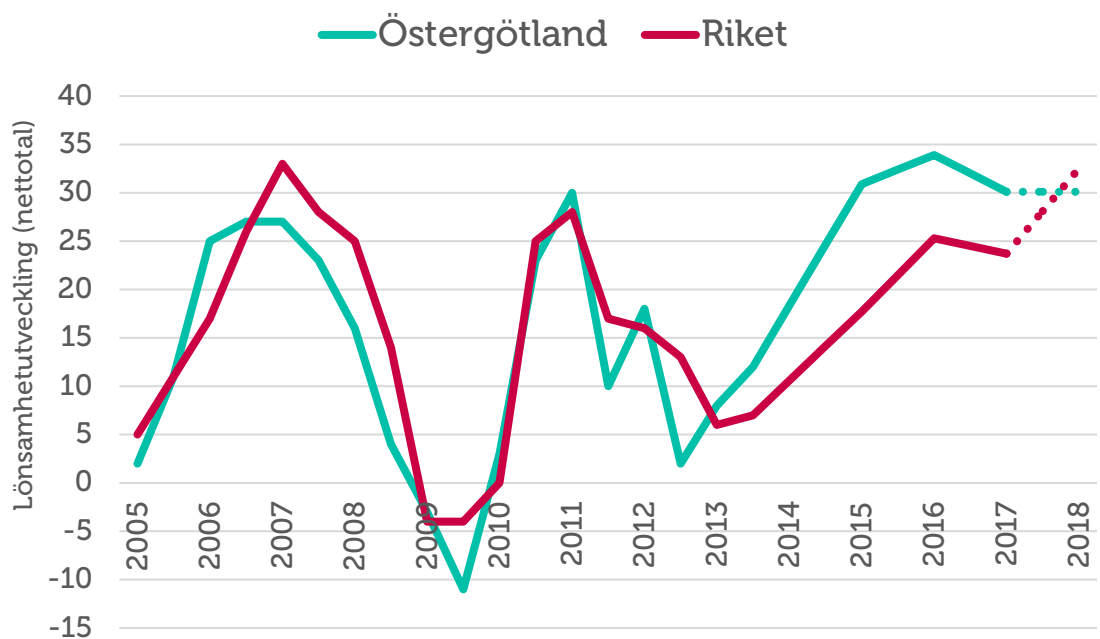
Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2017

Lönsamhetsutvecklingen

Sedan 2013 har lönsamheten hos företagen i länet gjort en stark återhämtning. Vi ser en minskning av nettotalet i årets mätning, från 34 i fjol till 30 i år. Lönsamhetsutvecklingen väntas ligga kvar på samma nivå under kommande år. Lönsamhetsutvecklingen för riket ser dock mer positiv ut det kommande året, från årets 24 till 33 nästa år.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 2005-2017

Utvecklingen framöver ser väldigt ljus ut, vilket avspeglar den fortsatt goda konjunkturutvecklingen. Rörelserna i lönsamheten avspeglar framför allt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också svängningar i den inhemska ekonomin.

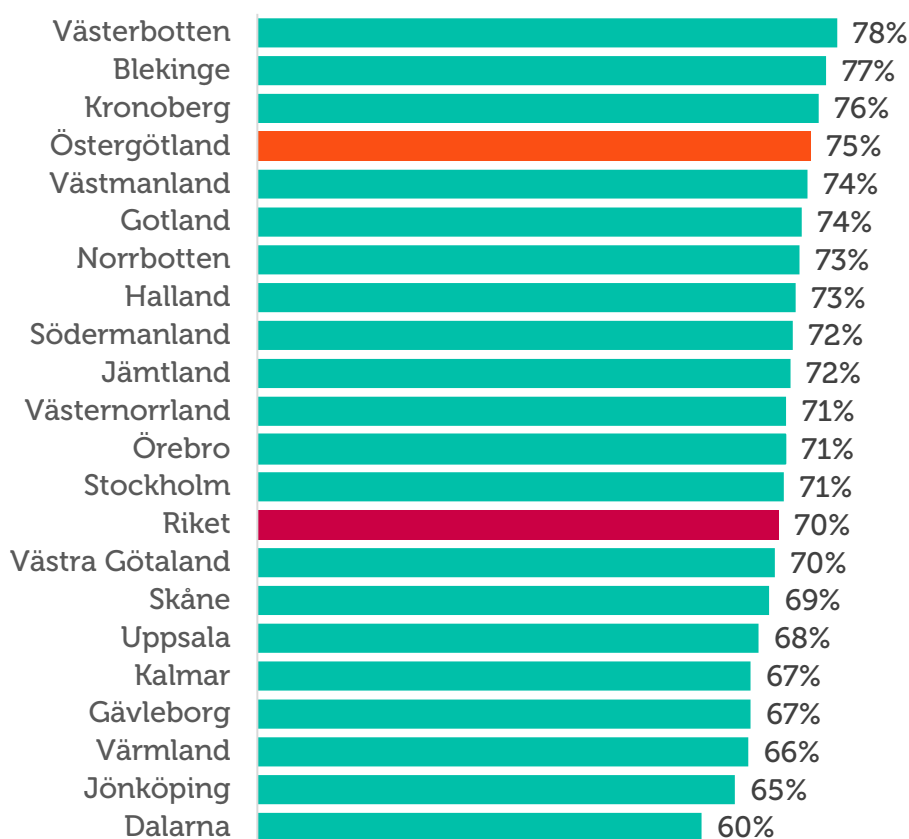
Företagens prisförväntningar

Att konjunkturen förväntas stärkas ytterligare framöver leder till att företagen räknar med att kunna höja priserna det kommande året. Prisutvecklingen har under de senare åren varit jämn och stabil. 45 procent av företagen i länet anger att priserna kommer att höjas det kommande 12 månaderna. Endast 3 procent tror att försäljningspriserna kommer att sänkas.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

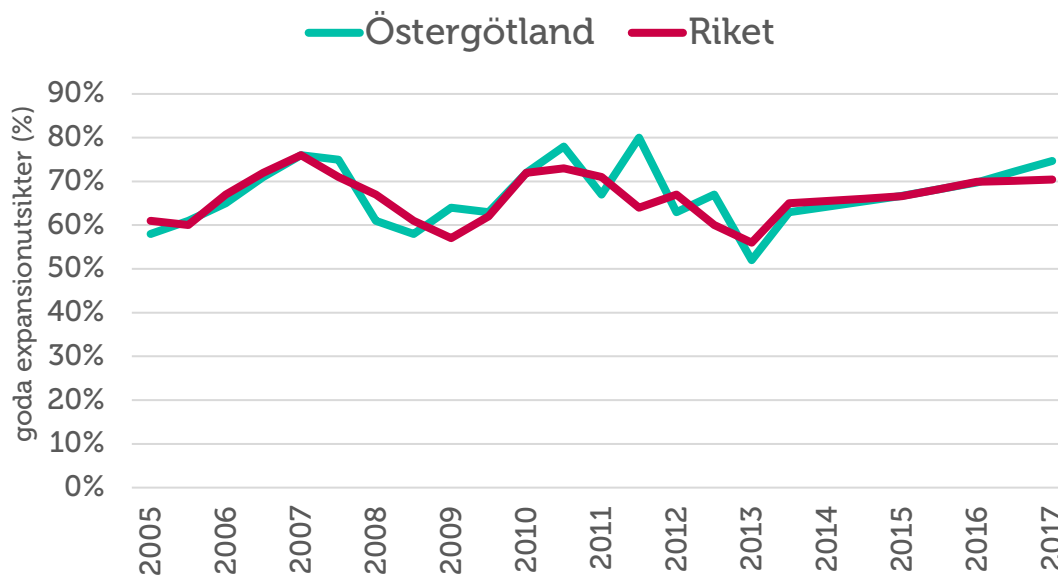
Företagen i Östergötlands län upplever goda möjligheter att växa framöver. Totalt svarar 75 procent av företagen att de har goda möjligheter att expandera på sikt, vilket är fjärde högst i riket. Figur 9 visar hur företagens expansionsutsikter per län och i genomsnittet i riket (70 procent).

Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2017

Figur 10

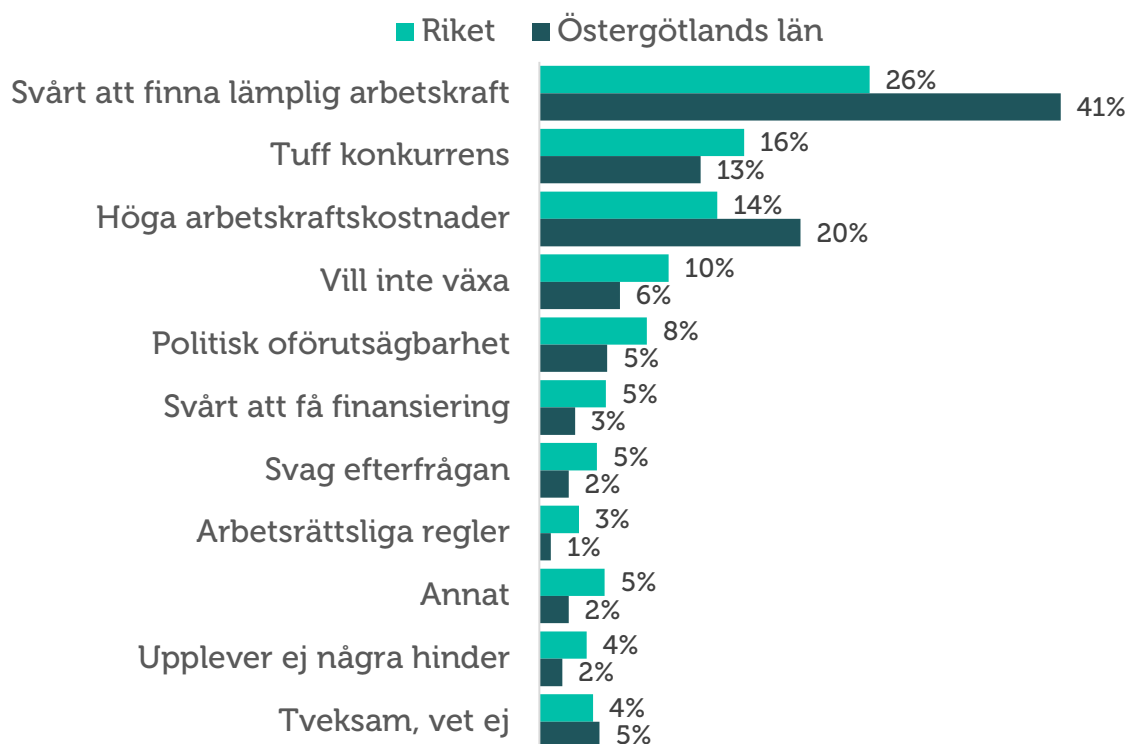
Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Östergötlands län och riket 2005-2017

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret för Östergötlands småföretag. Mer än 40 procent uppger detta som största hinder. Höga arbetskraftskostnader och tuff konkurrens hamnar på andra plats med 20 procent respektive 13 procent av företagen som upplever detta som expansionshinder. Det tyder på att problemen med höga kostnader för anställda inte minskat.

Att starta och utveckla företag, ta ansvar för personal och investeringar kräver engagemang, hårt arbete och risktagande. Därför behövs konkreta åtgärder som gör det möjligt för fler att välja eget företagande framför anställning, att utveckla sitt företag och att anställa. Skatter och kostnader för arbetskraft, inklusive socialavgifter tillhör de stora kostnadsposterna för många företag och påverkar direkt lönsamheten och risken med att driva företag. Skattehöjningar och regelkrångel kommer att minska incitamenten till företagande och sysselsättning, vilket riskerar att leda till lägre tillväxt som följd.

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Östergötlands län och i riket 2017 (procent)

Konjunkturrisker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt nästan 40 procent av företagen i länet. Den följs av ränte- och valutakostnader och den internationella konjunkturen, båda på 13 procent. Oron för löneökningar har varit stabil på ca 10 procent under de senaste åren. Oron för ökade energi- och råvarupriser har ökat sedan förra året. Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

Politiska risker

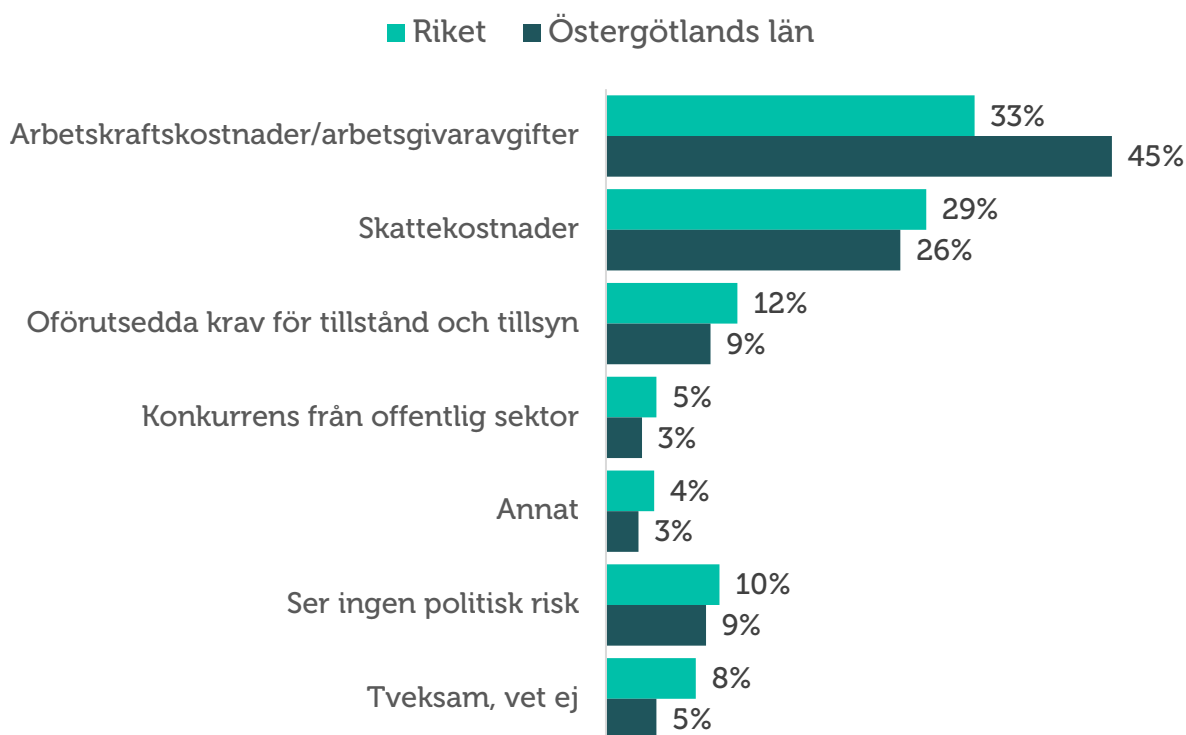
Den inhemska politiska miljön har sedan valet 2014 kännetecknats av betydande turbulens och oklarhet. Det minskar förutsägbarheten och om näringspolitiken vilket givetvis påverkar företagen, vilket kan förklara ökningen av företag som upplever utvecklingen på den svenska marknaden som en konjunkturrisk.

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Östergötlands län. Arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter uppges vara betydligt viktigare i Östergötland än i övriga riket. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk, vilket upplevs av 26 procent av småföretagen i Östergötland. Detta orosmoment har ökat sedan fjolårets rapport, vilket sannolikt är en följd av en rad förslag på skattehöjningar. Drygt var tionde företag i länet upplever oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som en politisk risk. Inte minst slår denna

typ av osäkerhet mot sektorer som i högre grad berörs av den politiska debatten, till exempel företag i LOV-systemen eller utförare av ROT- och RUT-tjänster.

Regeringens svaga parlamentariska ställning och dess beroendeställning till andra partier innebär en politisk oförutsägbarhet. Frågor som rör skatter, tillståndsfrågor och trygghetssystemet tenderar att hamna i långbänk med risk att nyinvesteringar och nyanställningar skjuts på framtiden.

Figur 12 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Östergötlands län. Östergötland placerar sig på tredje plats i den sammanvägda konjunkturindikatorn för 2017. Årets konjunkturindikator uppgår till 74 för riksgenomsnittet och 106 för Östergötlands län, vilket visar på en oförändrad utveckling från ifjol och den tredje bästa småföretagskonjunkturen i landet. Förväntningarna framöver är optimistiska och företagen i Östergötland tror att tillväxten kommer att utvecklas positivt under de kommande 12 månaderna.

Fler än 9 av 10 företag som uppger att de vill växa, men trots att utvecklingen i länet varit mycket god under det senaste åren så är länets småföretag något mindre optimistiska om expansionsutsikterna framöver. Företagen upplever en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på

arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste åren visar att det är de små och medelstora företagen som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd.

De viktigaste förutsättningarna för ett starkt företagsklimat är goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oberoende av företagsform och bransch. Utan hänsyn till om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

Viktiga åtgärdsområden för att stärka det svenska företagsklimatets utveckling är därför:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning mellan företagets kompetensbehov och jobbsökande samt att utbildningar svarar mot företagets behov. Utbildningssystemets utformning behöver bli mer dynamiskt och lyhört för arbetsmarknadens efterfrågan.
- **Sänk arbetsgivaravgifterna och kostnaden för att anställa.** Eftersom Sverige står inför en rad utmaningar vad gäller arbetslöshet och integration är det viktigt att verkligen fundera på alla möjliga sätt att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och skapa vägar in i arbetslivet och det svenska samhället.
- **Förenkla och sänk skatterna på företagande.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationell konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete och utbildning. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ökade kostnader för företagare genom högre skatter gör det svårare att investera och anställa. På liknande sätt leder höjningar av inkomst- och marginalsatterna till minskad sysselsättning och lägre risktagande. På längre sikt utarmas den svenska konkurrenskraften.